మిసిమి

2560 బుద్ధజయంతి ప్రత్యేక సంచిక

చింతనాత్మక సారస్వతం

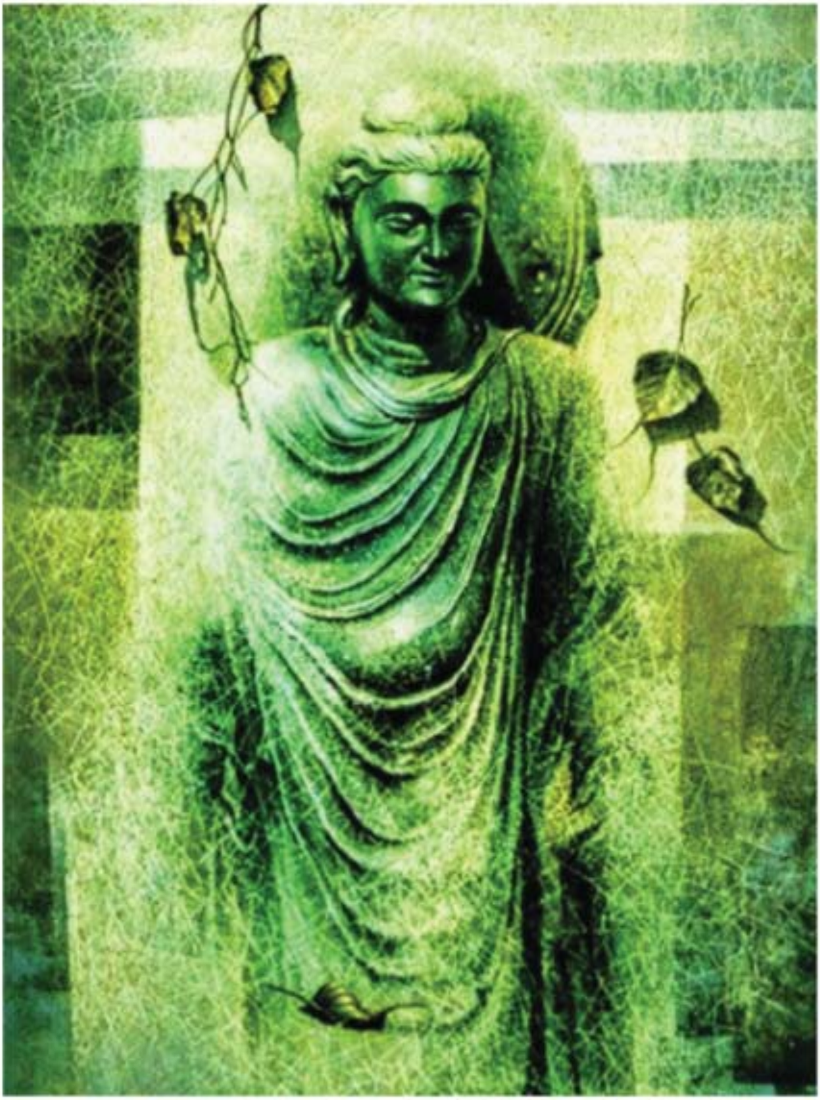

మాసపత్రిక, మే, 2016 ₹ 25

ISSN 2454-4329

కూవన్ ఇన్
(సాంత్వన కూర్చే దేవత)

మిసిమి
మాసపత్రిక

"All that we are is the product of what we have thought"
- Dammapada

సంపుటి 27 **మే** **సంచిక 5**

ప్రధాన సంపాదకుడు
చెన్నూరు ఆంజనేయ రెడ్డి

సంపాదకుడు
వల్లభనేని అశ్వినీకుమార్

సహాయ సంపాదకుడు
కాండ్రేగుల నాగేశ్వరరావు

సాంకేతిక సహాయకులు
పడవల ఉమాశంకర్, చేపూరి రమేష్,
మహమ్మద్ కుర్రముద్దీన్ జీ షాన్, వెల్దండ రమేష్,
వేముల రాణి, సారిక నిర్మల

సంస్థాపక సంపాదకులు
రవీంద్రనాథ్ ఆలపాటి

Printed & Published by

Bapanna Alapati
at **Kala Jyothi Process Pvt. Ltd.,**
1-1-60/5, R.T.C. 'X' Roads,
Musheerabad, Hyderabad - 500 020.
Ph. 040-27645536. Cell : 994 951 6567
E-mail : misimi_monthly@yahoo.in
www.misimimonthly.com
e-magazine : www.kinige.com/misimi
http://facebook.com/misimimaasapathrika

ప్రతి : ₹ 25/- సంవత్సరానికి : ₹300/-
విదేశాలకు ప్రతి : $ 2.50 సంవత్సరానికి : $ 25

LIBRARY OF CONGRESS **LCCN 91-903060**

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE
ISSN 2454-4329

ఈ నెల...

కమ్మతెమ్మెరలు 5
సత్యాన్వేషణ : దుఃఖం 7
- డి. చంద్రశేఖర్
ధర్మచక్ర ప్రశస్తి శాసనం 12
- డా. ఈమని శివనాగిరెడ్డి
చరిత్ర పుటలలో... మగధ సామ్రాజ్యం 14
- వేలూరి కృష్ణమూర్తి
మిళింద ప్రశ్నలు 17
- బోధచైతన్య
అన్వేషణ 25
- మోక్షానంద స్వామి
బుద్ధపాద మంగళాలు 28
- డా. బెల్లంకొండ రమేశ్ చంద్రబాబు
బౌద్ధం - తెలుగు నవల 34
- లకుమ భూదేశ్వరావ్
బుద్ధుడు : మానవతా దృక్పథం 40
- రావిపూడి వెంకటాద్రి
అతి ప్రాచీన రాజధాని బోధన్ 48
- కందకూర్తి యాదవరావు
గోవు - గోపాలుడు (జెన్ కవిత) 50
- వావిలాల సుబ్బారావు
నేటి విజ్ఞాన యుగంలో బౌద్ధ ధర్మం 53
- డా. జె. లక్ష్మిరెడ్డి
అమరావతి స్తూపము 59
- మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మ
అశోక ధర్మశాసనాలు (ఆముఖం) 63
- డా. సి.వి. రామచంద్రరావు
తెలుగులో బౌద్ధ రూపకాలు 67
- డా. దామెర వేంకట సూర్యారావు
ప్రపంచ సాహిత్యంలో జాతక కథలు 69
సురాపాన కథ 71
- టి. సీతారామి రెడ్డి
శాలిహుండం 77
- బెందాళం క్రిష్టారావు
బౌద్ధము - సాధన 81
- బి.వి. భద్రగిరీష్
'జాగరూకులై' ఉండండి 83
- ఎఫ్.ఆర్.కె. అలెగ్జాండర్
వేదిక 93
చదవండి... 96
- ఎన్నార్కె

ముఖచిత్రం : గాంధార శిల్పం
రెండవ అట్ట : బోధిసత్త్వ అవలోకితేశ్వరి చైనా సంప్రదాయం
మూడవ అట్ట : అజంతా మొదటి గుహ (క్రీ.శ. 4, 5)
నాల్గవ అట్ట : ప్రజ్ఞాపారమిత : మహాయాన సంప్రదాయంలో దేవీస్వరూపం (చదువులతల్లి సరస్వతి)

అట్టతో కలిపి 100 పుటలు

సద్ధర్మ పుండరీకం

వైశాఖ పున్నమినాడు సిద్ధార్థుని జననం, జ్ఞానోదయం, బుద్ధుని మహాపరినిర్వాణం జరిగిందని బౌద్ధ సంప్రదాయం తెలుపుతుంది. మహాపరినిర్వాణం జరిగి ఈ వైశాఖ పున్నమికి 2560 సంవత్సరాలవుతుంది. అప్పటినుంచి బుద్ధశకం మొదలైంది. ఈ దేశంలో ఉన్న అన్ని చారిత్రాత్మక శకాలకంటే ఈ శకం పురాతనమైనది.

ప్రపంచంలోని అన్ని సభ్య సమాజాలలో ముఖ్యంగా ఉత్తర అమెరికాలో, పలు ఐరోపా దేశాలలో బౌద్ధం విస్తరిస్తూంది. చాలామంది బౌద్ధ ధ్యానాన్ని అభ్యసిస్తున్నారు. ధ్యానాసక్తులైన వారందరికి బౌద్ధం మలి మెట్టవుతుంది. ఇప్పటికే యు.ఎస్.ఎ.లో 10 శాతం ప్రజలు బౌద్ధాభిమానులని అంచనా. చైనాలో ఇన్నాళ్ళు "మాకు మతం లేదని" చెప్పుకుంటున్నవారు చాలామంది ఇప్పుడు బౌద్ధులుగా నమోదు చేసుకుంటున్నారు. వారి సంఖ్య 40 కోట్లు దాటిందని, రోజు రోజుకి ఎక్కువౌతుందని గణాంకాలు తెలుపుతున్నాయి.

మనదేశంలో, ముఖ్యంగా తెలుగునాట బౌద్ధ పునరుత్థానం సర్వతోముఖంగా జరుగుతూంది. ఎంతోమంది విపశ్యనా ధ్యానం నేర్చుకుని ధర్మంలో పురోగమిస్తున్నారు. బౌద్ధసాహిత్యం విస్తృతంగా వెలవడుతూంది. "బుద్ధభూమి" పేరుతో ఒక బౌద్ధ సాంస్కృతిక మాసపత్రిక నిలదొక్కుకుంది. ప్రతిజిల్లాలోనూ బౌద్ధ విహారాలు వెలుస్తున్నాయి. తెలుగులో ధర్మబోధన చేయగల భిక్షువులున్నారు. బెంగుళూరు మహాబోధి బుద్ధ విహార వారు "తెలుగు త్రిపిటక ప్రాజెక్ట్"ను ప్రభుత్వ సహాయంతో స్థాపించి మూల బౌద్ధ సాహిత్యాన్ని పాళీ నుంచి తెలుగు చేయిస్తున్నారు. ఇప్పటికే సుత్తనిపాత, పారాజిక పాళీ, పాచిత్తియ పాళీ, జాతక నిదాన కథ, జాతక కథల మొదటి సంపుటం అనువదించారు. బౌద్ధ సాహిత్య అనువాద క్రమంలో కొత్త పదజాలంతో తెలుగు భాష సుసంపన్నమౌతూంది. ఇవన్నీ బౌద్ధానికి శుభసూచికాలే.

మనదేశంలోని కళాస్వరూపాలన్నీ బౌద్ధ సంస్కృతితోనే మొదలైనాయి. ఈ సంచికలోని నాలుగు అట్టమీది చిత్రాలు వాటి ప్రతీకలు. ముఖచిత్రం గాంధార శిల్పం; గాంధారశిల్పాలలో గ్రీకు, రోమన్ శిల్పకళా ప్రభావముంటుంది. రెండవది చైనా సంప్రదాయంలోని బోధిసత్వ అవలోకితేశ్వరుని స్త్రీ స్వరూపం; చైనా సంప్రదాయంలోనే అవలోకితేశ్వరుని స్త్రీ మూర్తిగా చూపుతారు. ఆమెను సంతానప్రాప్తికి ప్రార్థిస్తారు. బౌద్ధం చైనాకు వెళ్ళకముందే వున్న స్థానిక దేవీ ప్రతిరూపమే ఈ బోధిసత్వుడని చరిత్రకారులంటారు. మూడవది ప్రపంచ వారసత్వ సంపదగా గుర్తింపబడిన అజంతా గుహ సముదాయంలో మొదటిది. అజంతాలోని మొదటి గుహ చారిత్రకపరంగాను, సౌందర్యపరంగా ప్రథమ స్థానానికి అర్హత పొందింది. మొదట ఒక పెద్ద ప్రాంగణం. దానినానుకొని రెండువైపులా పద్నాలుగు చిన్న గదులు, ఒక నడవి, ఒక గర్భగుడి. ఇది నాలుగు – ఐదు శతాబ్ద కాలంలో తొలచబడింది. దీని కేంద్రస్థానంలో బుద్ధుడు ధర్మచక్ర ప్రవర్తన ముద్రలో శిల్పించబడ్డాడు. పద్మపాణి, వజ్రపాణిలతో పాటు, శిబి, శంకపాలా, మహాజనకా, మహాఉమ్మగ్గ, మారుని మాయాజాలంలాంటివి కుడ్య చిత్రాలుగా చెక్కబడినవి.

జపాన్ వారి సాంకేతిక సహకారంతో అజంతా గుహలలో కొత్త దీపాలను అమర్చారు. ఈ కాంతి వలన గుహలోని చిత్రాలు మసకబారవు.

నాల్గవ చిత్రం, మహాయాన సంప్రదాయసారమైన ప్రజ్ఞాపారమిత సూత్రాలకు దేవీస్వరూపం. మన చదువులతల్లి సరస్వతిని పోలి బహు సుందరమైన ఈ ప్రతిమలకు ఇండోనేషియా ప్రసిద్ధి.

బౌద్ధం తెలుగు జాతికి మూలసంస్కృతి. దాని పునరుద్ధరణ, ఆచరణ జరిగితేనే మనం ముందుకు పోగలం. మనల్ని మూఢ నమ్మకాలనుంచి, కులపంకంనుంచి వెలికి తీసి మంగళకరమైన భవిష్యత్తును ప్రసాదించగల శక్తి సామర్థ్యాలు ఈ సద్ధర్మ పుండరీకానికే ఉన్నాయి.

– సంపాదకులు

కమ్మతెమ్మెరలు

✧ "*మిసిమి* మార్చిలో వచ్చిన చరిత్రలో చెరగని జ్ఞాపకాలు లాంటి గొప్ప వ్యాసాన్ని అందించినందుకు కృతజ్ఞతలు. వెంకటేశ్వర్లుగారి వివరణాత్మక వ్యాసం – ఆధునిక ఆలయాలు – హృదయాన్ని ఆనందంతోనూ, భావావేశంతోనూ నింపివేసింది. ధన్యవాదాలు..."
– సి.వి.ఎన్. మూర్తి, *హైదరాబాదు*

✧ "...స్త్రీ హృదయపు లోతులు – స్త్రీ అంతరంగం (భవాని) నన్ను ఇంకా వెంటాడుతూనే ఉంది. భాషకందని భావాలకు అక్షరరూపం ఇచ్చిన రచయితకు అభినందనలు. ప్రతీ అక్షరంలో నిక్షిప్తమైన విషాదం, అందులోని గాఢత చాలా కదిలిస్తుంది. మళ్ళీమళ్ళీ మొదటి అక్షరం నుండి చదివాను. అందమైన విషాదం అంటే ఇదేనేమో! ఆత్మీయంగా ఆమెని దగ్గరికి తీసుకోవాలనిపించింది. ఆమెలోని శూన్యాన్ని, అంతులేని ప్రేమని, భావుకతని ప్రతి అనుభూతిని నేను కూడా ఫీల్ అయ్యాను. తెలుగులో తియ్యదనాన్ని, భావవ్యక్తీకరణలోని సౌందర్యాన్ని చాలాసార్లు ఆస్వాదించాను. కవిత్వం కథగా రూపుదిద్దుకుంటే ఎలా ఉంటుందో *భవాని* ని చదివితే తెలుస్తుంది. చలం 'ఓ పూవు పూసింది'. తర్వాత అంత అందమైన కథ ఇదేనేమో అని నాకనిపించింది...."
– స్వప్న, *వరంగల్*

✧ "...కథలో అంతర్లీనంగా ఒక విషాదం పరచుకొని ఉంది. అయితే, అందులో ఒక సౌందర్యం దాగుంది. సౌందర్యం అంటే ఆనందం కదా – విషాదం, ఆనందంగా ఎలా మారుతుంది? అందుకే ఈ గాథ ఒక తీయని బాధ..."
– అంపశయ్య నవీన్, *హైదరాబాద్*

✧ "... ఇది మా చెల్లెలి కథలా అనిపించింది..." **– ఎర్రమెల్లి రోహిణీకుమార్,** *సాకుఱ్ఱు, అమలాపురం*

✧ "... భవాని చదువుతుంటే మా అమ్మాయి కథలా తోచింది..." **– దుర్గాప్రసాద్,** *తిరుపతి*

✧ "... ఏప్రియల్ సంచికలోని గీతం–సంగీతమ్ వ్యాసం అద్భుతంగా ఉంది. ముఖ్యంగా శాస్త్రీయ సంగీతాన్ని ఆస్వాదించలేకపోతున్నామన్న సంగతీ, "మన అదృష్టం ఘంటసాలవంటి పునీతుడు" అన్న వాక్యాలు పులకరింపచేసాయి. వ్యాసకర్త ఎవరో తెలియదుకాని వారికి అభినందనలు...."
– డి.ఎస్. శంకర్, *వక్కలంక*

✧ "... ఇప్పుడే బస్టాండులో ఏప్రిల్ సంచిక చూశాను. ముఖచిత్రం ముచ్చటగొలుపుతోంది... ఇంత ఎండలో మనసుకు చల్లగా తోచింది..." **– అలెగ్జాండర్,** *నల్గొండ*

✧ "... *మిసిమి* సంపాదకులుగారికి.... *కథలెందుకు :* కథ యొక్క సమగ్ర రూపాన్ని అద్భుతంగా వివరించారు. కథకున్న శక్తిని, ప్రయోజనాన్నీ సరసమైన పదాలతో సంక్షిప్తంగా పది పంక్తుల్లో వివరించడం రచయితకున్న పూర్తి అవగాహనకు నిదర్శనం. నా మనస్సుకు హత్తుకున్న కొన్ని విషయాలను ప్రస్తావిస్తాను.

... ప్రకృతిలో మనుష్యులుకున్న ప్రత్యేకత భాష... కథలు అల్లడం చెప్పడం ఒక కళ... అక్షరాలకు కథ ఆట మైదానంవంటిది... కథలు అన్యోన్యతను సృష్టిస్తాయి... ప్రతి శక్తిలానే కథ కూడా ప్రమాదకారే... వయసు మళ్ళినవారు వయసులోని అనుభూతులను నెమరువేసుకోగలుగుతారు... మంచి కథలు మనల్ని మంచి మనిషిగా బ్రతకడానికి దోహదం చేస్తాయి.. నీ గూడు నీ నాడు వదలకు.. మానసికమైన సమయం, అంతరికం! నిరంతర ప్రవాహం, ఎడతెగని ఆగామి చింతన... విశ్వరహస్యం ఎవడైనా పూర్తిగా అవగాహన చేసుకున్నాను అంటే వాడు పిచ్చివాడైనా అయి ఉండాలి లేక అసత్యవాదైనా అయి ఉండాలి... సాహిత్య ప్రక్రియలపై మరిన్ని వ్యాసాలు రావాలని కోరుకుంటూ....

"....ఉత్తమ పురుషలో రాసిన *భవాని* కథ యుక్తవయస్సులో భర్తను కోల్పోయిన యువతి అంతరంగ మథనం అద్భుతంగా చిత్రీకరించబడింది. కథకుడు భవాని పాత్రలో పరకాయప్రవేశం చేశాడనిపించింది. వయసుతోపాటు వచ్చే శారీరక మార్పులను మామూలు మాటలలో... ఉదాహరణకు కనురెప్పలు బరువెక్కటం, చనుమొనలు పదునెక్కటంగా వర్ణించటం

సహజంగా ఉన్నాయి. కథ గొప్పగా ఉంది. కథనం మరింత గొప్పగా ఉంది. కథకుడు భవానీ యొక్క మనోభావనలను అలవోకగా సరళీకృతమైన పదప్రయోగాలతో చదువరులలో ఆసక్తిని, కుతూహలాన్ని కలిగించ కలిగారు. నేను మెచ్చిన కొన్ని ప్రయోగాలు ఉదహరిస్తాను. "...నేను కాస్త వళ్ళు చేయడానికి, సీనియర్ల కళ్ళు పడడానికి ఆ మాత్రం సమయం పడుతుంది, పట్టింది... శరీరం రంగు బంగారం అనలేనుగాని పసుపు, పాలు కలిసినట్లుంది... ప్రాణం అంత పెలుసా! సబ్బునీటి బుడగా?... ఒంటరితనం కోర్కెలను మంటపెట్టేది, ఋతుక్రమంలో మంటలు రేపేది... తీరే కోర్కెలు కావు, ఇవి ఆరేమంటలూ కావు, అణుచుకోవాలి – ఆర్పుకోవాలి... ఎక్కువ వృత్తిసంబంధం – విత్తసంబంధం... ప్రకృతిలో ఒక్కో ఋతువు ఏదో ఒక జీవనానికి పదునుపెడుతుంది... జల్లులు పడితే నేల పదునెక్కుతుంది... వర్షాలు పడితే నదులు పరుగులు పెడుతాయి... పూలు పూసి పిందెలు కాయలవుతాయి... ఎండ పొడలకు కాయలు పండ్లవుతాయి... ప్రాణికోటి తమతమ ఋతువుల్లో పునరుత్పత్తికి పదునెక్కుతాయి... కలల మబ్బుల్ని పిండితే వలపు తేనియలు రాలుతాయా?... నిద్ర లేకపోతే కలలెలావస్తాయి?... నుదురు నదరుగా ఉంది... పదహారేళ్ళ మనసేగాని పడుచు ఈడు కాదు... ప్రేమ ఉన్నచోట అహం ఉండదు, అహం లేని చోట తెరలూ ఉండవు... మంచి కథ చదివిన అనుభూతి కలకాలం ఉంటుంది. ఇలాంటి మంచి కథలు ***మిసిమి*** లో రావాలని ఆకాంక్షిస్తూ...

– *(ఈ-మెయిల్)* ***పాతూరి కోటేశ్వరరావు (ప్రిన్సిపాల్, విజ్ఞాన్),*** *గుంటూరు*

✧ "... ***మిసిమి*** మాసపత్రిక క్రమ తప్పకుండా నెల మొదటి వారంలోనే ప్రవాసాంధ్రులకు అందించడం మీ భాషాసేవా తృష్ణకు నిదర్శనం. ***మిసిమి*** వ్యాసాలు భారతీయ సంప్రదాయాన్ని ప్రతిబింబిస్తూ తెలుగు భాషా పరిశోధనల్ని లోలోతుల్లోకి పోయి విశ్లేషిస్తున్న తీరు అభినందనీయం. *క్రోమోసోమ్* కథనాన్ని గత ఆరు నెలలుగా ఇస్తున్న మీరు సైన్స్ విద్యార్థులకే కాకుండా సాధారణ విద్యార్థులకు సునాయాసంగా అర్థమయ్యేరీతిలో గంభీరతను సంతరించుకున్నవి. ఇక వ్యాసం, నాట్యం, సంగీతం, జానపదం, నవల ఆంగ్లసాహిత్య ప్రక్రియల్లో ప్రముఖుల జీవితరేఖల్ని అందించటం ముదావహం. అట్టమీది బొమ్మలు ఆకర్షణీయం. వైద్యశాస్త్రంలో మొదటి భారతీయ మహిళా వైద్యురాలు *ఆనంద్‌బాయి జోషి* జీవిత పరిచయం ఆద్యంతం ఆసక్తిదాయకం. *మొల్ల రామాయణం* విశేషాన్ని విపులంగా వివరించిన డా॥ కసిరెడ్డి వెంకటరెడ్డి గారికి శ్రీరామరక్ష సర్వజగద్రక్ష! స్త్రీల జానపద ప్రదర్శనలు జానపద విజ్ఞానాన్ని క్షుణ్ణంగా వివరించిన తీరు అభినందనీయం..."

– డా. మొయిలి శ్రీరాములు, *బీహార్*

✧ "... చరిత్రలో చెరగని జ్ఞాపకాలు వ్యాసం బావుంది, కాని ఇందులో ఒక పొరపాటు దొరలింది!
... మాచర్ల నుండి నందికొండకు జీపు నడిపిన వారు శ్రీ పొతకమూరి అంతయ్య. ఆయన తలకుపాగా చుట్టుకొని జీపును, అడ్డదిడ్డంగావున్న తోవలో గమ్యానికి చేర్చారు. ఆయన్ని ఆచార్య రంగా తలగుడ్డ అంతయ్య అని ప్రేమగా పిలిచేవారు. ఇద్దరు అంతయ్యలు లేరు. ఒక్కరే ఆయన పొతకమూరి అంతయ్య... శ్రీ దరువూరి వీరయ్య ప్రచురించిన నాగర్జున సాగర్ సర్వస్వంను వ్యాస రచయిత పేర్కొని వుండవలసింది..."

– రామమోహన రాయ్, *గుంటూరు*

✧ "... మార్చి నెల సంచిక అద్భుతంగా వున్నది. *చరిత్రలో చెరగని జ్ఞాపకాలు* పేరుతో నాగార్జున సాగరం గూర్చి చాలా మంచి వ్యాసం రాశారు కె. వెంకటేశ్వర్లు గారు. చాలా స్వల్ప కాలం 1957లో అక్కడ వుద్యోగం చేసిన నేను కూడా వారికి రుణపడి వున్నాననిపిస్తున్నది... ఇంత వరకూ నాగార్జున సాగరం గూర్చి సమగ్రమైన పుస్తకం రాలేదనుకుంటాను. Impact of the Project in changing the economic condition of the people, socialogical changes, human relations మోస్తరు అంశాలు కూర్చిన గ్రంథం రాలేదనుకుంటా... వెంకటేశ్వర్లుగారు అటువంటి గ్రంథం రాస్తే చాలా గొప్ప పనిచేసినట్లే. వారి చేత వ్రాయించవలసినదిగా ప్రార్థన..."

– వున్నవ జగన్నాథం, *హైదరాబాదు*

సత్యాన్వేషణ : దుఃఖం

– డి. చంద్రశేఖర్

"మనిషి జీవితంలో దుఃఖం ఉంది" అని అంటే చాలమంది సులభంగానే అంగీకరించవచ్చు. ఎందుకంటే, 'ప్రతిఒక్కరూ తమ జీవితంలో ఎంతోకొంత దుఃఖాన్ని అనుభవించక తప్పదు', 'జీవితమంటే సుఖదుఃఖాల కలయిక' అనే మాటలు తరచూ వింటుంటాం. ఇటువంటి అభిప్రాయాలపట్ల పెద్దగా అభ్యతరం వ్యక్తమౌతున్నట్లు కనిపించదు. కానీ, "మానవ జీవితం దుఃఖమయం" అనే భావనను అంగీకరించటానికి చాలమంది తటపటాయిస్తారు, దీన్ని వ్యతిరేకిస్తారు కూడా. ఎందుకంటే, ఎటువంటి మినహాయింపు లేకుండా 'మానవులందరూ దుఃఖాన్ని ఎదుర్కొనక తప్పదు లేక మానవ జీవితం దుఃఖంతో నిండివుంది' అనే సార్వత్రిక భావాన్ని పై వాక్యం ప్రకటిస్తుంది. కనుక, అంగీకరించటానికైనా లేదా తిరస్కరించటానికైనా దీన్ని లోతుగా పరిశీలించక తప్పదు.

జీవితంలో అసలు దుఃఖం అనేదే లేకుంటే, బహుశా, మానవుడికి ధార్మిక అన్వేషణ, తాత్విక చింతన, చివరకు విజ్ఞానశాస్త్ర పరిశోధన సైతం అవసరమై ఉండేదికాదేమో. అందుకే ప్రవక్తలు తత్వవేత్తలు, దాదాపు అందరూ, ఏదోఒక రూపంలో ఏదోఒక స్థాయిలో మానవ జీవితంలోని దుఃఖంతో వ్యవహరించారు. అంతేకాదు ఎవరికివారు, మానవుడు ఎదుర్కొంటున్న దుఃఖాన్ని, దానికి గల కారణాలను తాము దర్శించిన స్థాయి మరియు తీరుకు అనుగుణంగా, పరిష్కారాలనూ సూచించారు. ఉదాహరణకు ఋగ్వేద ఆర్యులు ప్రకృతి శక్తుల నుండి ఎదురవుతున్న ప్రతికూలతను, ఉపఖండంలోని స్థానిక తెగలకు చెందిన ప్రజలను, అంటే ద్రావిడ జాతులను తమ అస్థిత్వపు ప్రధాన సమస్యలుగా భావించారు. అందుకే వారు ప్రకృతి శక్తుల ప్రతిరూపాలైన ఆదిత్య (సూర్యుడు), అగ్ని, వాయువు, వరుణుడు మొదలైన దేవతలను పూజించారు, పశుసంపద, సంతానం, దీర్ఘాయుషు, శక్తినిచ్చే సోమరసం, యుద్ధాల్లో గెలుపు కోసం ప్రార్థనలు చేశారు. ఆధునిక పారిశ్రామిక యుగంలో – పెట్టుబడిదారి వ్యవస్థలోని ఆర్థిక, సాంఘిక అసమానతల్లోనే మానవుని సమస్యలన్నీ యిమిడివున్నాయని కార్ల్ మార్క్స్ తదితర సామాజికవేత్తలు భావించారు; కనుక, ప్రస్తుత వ్యవస్థను మార్చి సామ్యవాద వ్యవస్థను స్థాపించటమే అన్ని సమస్యలకు పరిష్కారమని చెప్పారు. ఇక ఆధునిక విజ్ఞానశాస్త్రం కూడా అంతర్లీనంగా తనదైన 'తాత్విక చింతన' కలిగివుంది. అది ప్రత్యేకంగా దుఃఖం గురించి చర్చించనప్పటికి, "అవసరం ఆవిష్కరణకు తల్లివంటిది" (Necessity is the mother of invention) అని చెప్పిన సూక్తిలో, "అవసరం" లేక "కొరత" అనే రూపంలో సార్వజనీన మానవ సమస్యను విజ్ఞానశాస్త్రం గుర్తించింది. విస్తృతార్థంలో, "మానవ సమస్యల పరిష్కారమే శాస్త్రాన్వేషణ పరమలక్ష్యమ"ని, ఎప్పటికప్పుడు సరికొత్త విజ్ఞానశాస్త్ర ఆవిష్కరణలు, వాటి ఆధారంగా టెక్నాలజీని అభివృద్ధిపర్చటం ద్వారా మనిషి ఎదుర్కొనే సమస్యలన్నిటినీ పరిష్కరించగలమనే 'తత్వాన్ని' అది చెప్పకనే చెబుతుంది.

అంతేకాదు, "అందినమేరకు అన్నిరకాల సుఖాలను అనుభవించటమే జీవితపరమార్థం" అని చెప్పే భోగవాదం (hedonism) సైతం, మనిషి జీవితంలో "అసంతృప్తి" అనే సమస్య కొనసాగుతూ ఉందనే సత్యాన్ని పరోక్షంగా అంగీకరిస్తుంది. ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ, శారీరక, మానసిక సమస్యలు ఏవైనా, అంతిమంగా అవి బాధ, నిరాశ, ఆ సంతృప్తి, అభద్రత మొదలైన రూపాల్లో మనకు దుఃఖం కలిగించకపోతే, అసలు వాటిని మనం "సమస్య"గానే గుర్తించం; వాటిని పరిష్కరించాలని ప్రయత్నించం. తరచిచూస్తే, సుఖంకోసం సంతోషంకోసం మనం చేసే ప్రతి

ప్రయత్నం, నిజానికి ఏదోఒక రూపంలో దుఃఖం ఉందని సూచిస్తుంది.

ఇలా వివిధ కాలాల్లో వివిధ తత్వవేత్తలు, ప్రవక్తలు, శాస్త్రవేత్తలు ఏదోఒక రూపంలో ప్రత్యక్షంగా లేదా పరోక్షంగా వ్యవహరించిన జీవితపు అస్థిత్వ సమస్యలన్నిటిని సూచించటానికి ప్రాచీన భారత దార్శనికులైన శ్రమణులు "దుఃఖ" లేక "దుఃఖం" అనే పదాన్ని ఉపయోగించారు. ఇది "సుఖ" లేక "సుఖం" అనే పదానికి వ్యతిరేకమైన అర్థం కలది. మరోరకంగా చెప్పాలంటే, "దుఃఖం" అనేది మానవుని అస్తిత్వపు సమస్యలన్నిటిని వ్యక్తంచేసే ఒక సార్వత్రిక పదం. దీనిలో యిమిడిపోని లేదా దీని ద్వారా వ్యక్తం చెయ్యలేని సమస్య అంటూ ఏదీ ఉండదని చెప్పటం అతిశయోక్తి కాదు.

ప్రాచీన భారత దార్శనికుల్లో సుప్రసిద్ధుడైన గౌతమ బుద్ధుడు, మానవజీవితంలో ఎదురవుతున్న "దుఃఖం"తో సూటిగా తలపడ్డాడు. దుఃఖం సత్యాన్వేషణకు కేంద్రబిందువని గుర్తించాడు. "లోకం దుఖంతో నిండివుంద"ని ఎటువంటి సందిగ్ధతకు తావులేకుండా బుద్ధుడు సూటిగా, స్పష్టంగా ప్రకటించాడు *(సంయుక్తనికాయ : 40)*. దీనిప్రకారం, దుఃఖమనేది జీవితంలో అప్పుడప్పుడు వచ్చిపోయే తాత్కాలిక పరిణామం కాదు; అది మానవ జీవితాన్ని నిరంతరం పట్టిపీడిస్తున్న అత్యంత తీవ్రమైన రుగ్మత, రోగం, వ్యాధి లేక జబ్బు. కనుక, ఈ రుగ్మతను పరిష్కరించటమనేదే సత్యాన్వేషణకు లేక ధార్మిక సాధనకు ఏకైక లక్ష్యంగా వుండాలంటూ, "నేను దుఃఖం గురించి, దుఃఖనిరోధం గురించి మాత్రమే బోధిస్తాను" అని బుద్ధుడు ప్రకటించాడు *(మధ్యమనికాయ :140)*. "ఎటువంటి సందిగ్ధతకు తావివ్వని యీ వాక్యాన్ని అర్థంచేసుకోవటం, బుద్ధుని బోధనల మొత్తం సారాన్ని గ్రహించటం వంటిద''ని శ్రీలంకకు చెందిన బౌద్ధభిక్షువు, భదంత పియదస్సి మహాథేర అన్నారు. దుఃఖనివారణతో నిమిత్తం లేనటువంటి, "మౌలిక" తాత్విక సమస్యలుగా ప్రచారం పొందిన ప్రశ్నలతో బుద్ధుడు వ్యవహరించలేదు. విశ్వం శాశ్వతమా లేక అశాశ్వతమా? విశ్వం సాంతమా లేక అనంతమా? జీవం, శరీరం ఒక్కటేనా లేక భిన్నమైనవా? మొదలైన సమస్యలను పరిష్కరించాలని చేసే ప్రయత్నాలు నిరర్థకమేగాక, అటువంటి ప్రయత్నాలు మనిషికి మరింత దుఃఖాన్ని తెచ్చిపెడతాయని బుద్ధుడు హెచ్చరించాడు. అయితే, సర్వకాలసర్వావస్థల్లో మానవ జీవితాన్ని ఆవహించి, ప్రతిఒక్కరికి అనునిత్యం ఎదురయ్యే ''దుఃఖం'' అందరికీ ఎందుకు అర్థంకావటంలేదు? అర్థంచేసుకున్న కొందరికైనా పాక్షికంగా మాత్రమే ఎందుకు అర్థమౌతుంది? దుఃఖం అనేది అత్యంత విలువైన సత్యమని కనుగొనటానికి మహాజ్ఞాన సంపన్నుడైన ఒకవ్యక్తి అవసరమా? అనేవి సహజంగా తలెత్తే ప్రశ్నలు. వీటికి సమాధానం చెప్పుకోకుండా ముందుకుసాగటం సరికాదు.

మనిషికి బాగా సన్నిహితమైన లేదా నిత్యం అనుభవంలోకి వచ్చే విషయాలను లేక సత్యాలను కనుగొనటం, అర్థంచేసుకోవటం సులభమని చాలమంది అనుకుంటారు. కాని, అటువంటివాటిని కనుగొనటమే అత్యంత కష్టమని విజ్ఞానశాస్త్ర చరిత్ర అనేకసార్లు నిరూపించింది. ఉదాహరణకు, భూమి నిరంతరం కదలికలో వుందని, దానితోపాటు మనం కూడా అనుక్షణం ఎంతోవేగంగా తిరుగుతున్నామని ఈనాడు చాలమందికి తెలుసు. కాని, తాము కదలికలో వున్నామనే విషమే తెలియకుండా చరిత్రలో లెక్కకందనంతమంది గతించిపోయారు; యిప్పటికీ ఈ విషయం తెలియనివారు కొల్లలు (సూర్యుడు మనచుట్టూ తిరగటంలేదని, మనమే సూర్యునిచుట్టూ తిరుగుతున్నామనే విషయంలో కూడా యిదే వర్తిస్తుంది). ఈ సత్యాన్ని కనుగొని, నిరూపించటానికి కోపర్నికస్, గెలీలియో, బ్రూనో వంటి అత్యంత ప్రతిభావంతులైన శాస్త్రవేత్తలు తమ జీవితాలను ధారపోయవలసి వచ్చింది. సరిగ్గా ఇదేరీతిలో, అందరూ ఒక మామూలు అనుభవంగా పరిగణించే దుఃఖాన్ని, అత్యంత విలువైన సత్యంగా ఆవిష్కరించటానికి ఒక సమ్మాసంబుద్ధుడు (పరిపూర? జ్ఞానసంపన్నుడు) అవసరమయ్యాడు.

మరి, ఇటువంటి గంభీరమైన సత్యాన్ని సామాన్యులు అర్థంచేసుకోవటం సాధ్యమేనా? అనేది మనం సమాధానం చెప్పుకోవలసిన మరొక ప్రశ్న. ఈ ప్రశ్నకు ''అవును సాధ్యమే''నని జవాబు చెప్పటానికి రెండు కారణాలున్నాయి. ఒకటి, ఎవరికీ అంతుచిక్కని ఒక విషయాన్ని ఒకరు కనుగొని బహిర్గతం చేసిన తరువాత, అది యిక 'అంతుచిక్కని రహస్యంగా' వుండదని చెప్పటానికి చరిత్రలో అనేక ఉదాహరణలు చూపించవచ్చు. బుద్ధుడు దుఃఖసత్యాన్ని కనుగొనటమేగాక, చిత్తశుద్ధితో ప్రయత్నించేవారందరూ అర్థంచేసుకోగలిగే రీతిలో దాన్ని వివరించాడు. రెండు, పైన

ఉదహరించిన విజ్ఞానశాస్త్ర సత్యాలను సదరు శాస్త్రవేత్తలు కనుగొన్నప్పుడు, కొద్దిమంది మాత్రమే వాటిని గ్రహించగలిగారు; ఎంతోమంది వాటిని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు కూడా. అయితే, కాలక్రమంలో చాలమంది వాటిని అర్థంచేసుకోగలిగారన్న విషయం మనకు తెలుసు. అలాగే, బుద్ధుడు కనుగొని బోధించిన తరువాత దుఃఖసత్యాన్ని అనేకమంది గ్రహించగాలిగారని గత 2,500 సంవత్సరాల చరిత్ర సాక్ష్యం చెబుతుంది.

పై పేరాలోని విషయాలు, "దుఃఖాన్ని అర్థంచేసుకోవటం చాలా సులభం" అని మిమ్మల్ని మభ్యపెట్టటానికి చెప్పినవి కావు. అప్పుడప్పుడు తీవ్రరూపంలో బహిర్గతమయ్యే దుఃఖాన్ని గుర్తించటం సులభమే. కాని, సూక్ష్మరూపంలో, నిరంతరం ఉత్పన్నమయ్యే దుఃఖం యొక్క నిజస్వరూపాన్ని గ్రహించటానికి తగిన సంకల్పం మాత్రమేగాక, సరైన ప్రయత్నం కూడా అవసరం. బుద్ధుడు దుఃఖాన్ని ఒక వ్యాధి లేక జబ్బుతో పోల్చాడని పైన చెప్పుకున్నాం. దీన్ని ఒక వ్యాధిగా పరిగణించి పరిశీలిస్తే, యిది మనకు స్పష్టంగా అర్థంకావచ్చు. అదెలాగో చూద్దాం. మనకు ఒక స్వల్పకాలిక వ్యాధి సోకినప్పుడు, అది తేలికపాటిదైనా లేక తీవ్రమైనదైనా, "నాకు జబ్బుచేసింది"ని ఒప్పుకోటానికి మనకు అభ్యంతరం ఉండదు. కాని, అది దీర్ఘకాలికమైన లేదా మరణాంతకమైన రోగమైతే, అది మనకు సోకిందనే వాస్తవాన్ని ఒప్పుకోటానికి కూడా మనసు సమ్మతించదు, యితరులకు చెప్పటానికి అసలే అంగీకరించదు. అన్నిటినీమించి, అటువంటి వ్యాధి చాపకింద నీరులా శరీరంలో మెల్లమెల్లగా వ్యాపిస్తుంటే, వ్యాధి సోకిందనే విషయమే మనకు తెలియదు. మానసిక వ్యాధులను గుర్తించటంలో యిది తరచూ ఎదురయ్యే సమస్య. ఇంతకంటే జటిలమైన విషయం ఏమిటంటే, అటువంటి వ్యాధి సమాజంలో అందరికీ వుంటే, అసలు దాన్ని ఒక వ్యాధిగా గుర్తించటమే మనకు దుర్లభమౌతుంది. కొందరు దాన్ని గుర్తించగలిగినా, ఆ విషయాన్ని యితరులకు చెప్పి ఒప్పించటం కూడా కష్టమౌతుంది. దుఃఖాన్ని గుర్తించటంలో సరిగ్గా యిటువంటి సమస్యలే వున్నాయి. శారీరక మానసిక వ్యాధులను గుర్తించి, నిర్ధారించటానికి మనం వైద్యులను సంప్రదించవచ్చు. కాని, యీ ధార్మికమైన వ్యాధిని, అంటే దుఃఖాన్ని ఎవరికివారే స్వయంగా గుర్తించక తప్పదు.

వివిధ తత్వవేత్తలు, ప్రవక్తలు దుఃఖం గురించి చర్చించారని పైన చెప్పుకున్నాం; అలాగే, దుఃఖం దుఃఖనివారణ తత్వచింతనకు కేంద్రబిందువు కావాలని బుద్ధుడు చెప్పాడని తెలుసుకున్నాం. ఈ విషయంలో యితర తత్వవేత్తలు చెప్పినదంతా తప్పు అని తోసిపుచ్చలేం. కాని, "అసలు సమస్య"ను వెదికి పట్టుకోవటంలో యితరులకు, బుద్ధునికి మధ్య రెండు ప్రధానమైన తేడాలున్నయ్. మొదటిది – ఇతరులంతా మానవ జీవితంలోని దుఃఖాన్ని తరతమ స్థాయిల్లో, పాక్షికంగా మాత్రమే చూడగలిగారు; బుద్ధుడు దాన్ని అన్నికోణాల్లో సమగ్రంగా దర్శించగలిగాడు. రెండవది – ఇతరులు ప్రధానంగా మనిషికి బాహ్యంగా వున్న కారణాలు దుఃఖానికి మూలమని భావించగా, మనిషి అంతరగంలోని కారణాలే ప్రధానమైనవని బుద్ధుడు చెప్పాడు. అయితే, బాహ్యకారణాలను ఆయన పూర్తిగా నిరాకరించలేదు; వాటికన్నా అంతర్గత కారణాలే మౌలికమైనవని, దుఃఖాన్ని నివారించేందుకు ప్రధానంగా వాటిపైనే గురిపెట్టాలని చెప్పాడు.

* * *

"దుఃఖం" అనే పదాన్ని బుద్ధుడు ఉపయోగించిన ధార్మిక లేక తాత్విక భావంలో పూర్తిగా అర్థంచేసుకోవాలి. లేదంటే, 'ఇంత చిన్న విషయానికి అంత రాద్ధాంతమెందుకు' అనిపించవచ్చు. అంతకంటే ముఖ్యంగా, దుఃఖసత్యాన్ని దాని గంభీరమైన విస్తృతమైన రూపంలో సమగ్రంగా అర్థంచేసుకోవటంలో విఫలమైతే, బుద్ధుని బోధనల సారాన్ని గ్రహించటంలో, దాన్ని మనజీవితాలకు అన్వయించి ప్రయోజనం పొందటంలో విఫలమవుతాం. కనుక, బుద్ధుడు బోధించిన విస్తృతార్థంలో దుఃఖం గురించి తెలుసుకుందాం.

సాధారణంగా దుఃఖం అనే భావాన్ని శారీరకమైన బాధ, నొప్పి, పీడ, నిస్సత్తువ, అసౌకర్యం మొదలైన వాటితోపాటు మానసికమైన ఆసంతృప్తి, అలజడి, ఆవేదన, నిరాశ, చికాకు, విచారం, ఒత్తిడి మొదలైన పదాల్లో వ్యక్తం చేస్తుంటాం. అలాగే, తీవ్రమైన దురవస్థ, ఆపద, ప్రమాదం, విపత్తు, సంక్షోభం వంటివి సంభవించినప్పుడు కలిగే శారీరక, మానసిక బాధలు తీవ్రతరమైన దుఃఖాన్ని తెలియజేస్తాయి. చాలాసందర్భాల్లో 'ఇది శారీకం', 'ఇది మానసికం' అని ఖచ్చితంగా విభజించి చూపటం సాధ్యంకాకపోవచ్చు; తరచూ అవి ఒకదానితో మరొకటి కలగలసి వుంటాయి. మొగుడు కొట్టిన దెబ్బలు శారీరకంగా బాధ కలిగిస్తే, అదిచూసి తోడికోడలు నవ్వితే

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Misimi+May+2016

* * *